

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 15. decembra 1870.

List 24.

Ljubi bratje učitelji! Častiti šolski prijatelji!

„Tovarš“ s tem listom končá svoj deseti tečaj. Pred desetimi leti, 1. prosinca 1861. l., prišel je koledvat k svojim milim bratom, in je pel:

»Ljubezen do vas me je k vam pripeljala,
Ljubezni pa tudi vas prosim za dar;
Ta vez naj bi trdno nam serca vezala,
Da ločil ne bo nas nobeni vihar«!

Mladi „Tovarš“ obetal je, da bode prijazno budil svoje tovarše in kolikor mogel zagovarjal in branil njihove pravice, ter sploh skerbil za pravi napredek ubogega domačega šolstva in učiteljstva.

Koliko in kako je „Tovarš“ izverševal to svoje težavno pa zeló važno delo, kaže njegovih dosedanjih deset tečajev. Ljubi, častiti bralci! preglejte pazno vse njegove tečaje, in prevdarjajte njegove tadanje težavne in sedanje okoliščine, in pripoznavati mu morate, da je kolikor mu je bilo mogoče, čversto in zvesto spolnoval težke dolžnosti prvega slovenskega šolskega lista, in da tudi njegov trud ni bil brez vspeha.

„Tovarš“ sam ni mislil in pričakoval, da bode doživel toliko let, ker pri malem številu slovenskih učiteljev imel je malo, malo podpore. Njegova sterpljiva volja posebno pa zdatna pomoč nekterih njegovih zvestih prijateljev storila je, da je prvi slovenski šolski list sim in tje še celó neznano in s ternjem zaraščeno šumo prederl

in si naredil prvo stezo. Kakor vsako leto posebej, se „Tovarš“ še posebno letos na koncu svoje desetletnice prav lepo in do serca ganjen zahvaljuje vsem svojim zvestim prijateljem in preblagim dobrotnikom za lepo pomoč in ljubeznjivo skerb, ki so jo v srečnih in težavnih dnevih kazali svojemu „Tovaršu“. Hvala in slava vam! Sladka svest, da ste svojemu milemu domu pomagali pri serčni korenini — pri ljudski šoli — bode vas naj bolje plačevala, in vaša blaga imena zapisana bodo v začetni zgodovini domačega šolstva.

„Tovarš“ začne z novim letom svoj enajsti tečaj, in kakor je pred desetimi leti za blagor domačega šolstva in učiteljstva ves živel, tako živi za to toliko bolj še dan danes, ko je šolstvo stopilo v novo, v zelo važno dobo.

„Tovarš“ dobro vidi, da je sedANJI njegov posel jako težavniši in tudi znamenitniši od dosedanjega, in popolnoma priterjuje tistim svojim prijateljem, ki želé, da bi se edini slovenski šolski list pomnožil in po trikrat ali še večkrat na mesec izhajal; „Tovarš“ spozná, da ravno poslednji čas zavoljo pomanjkanja prostora ni mogel v vsem vstrezati svojim častitim dopisnikom in da zavoljo važnejših učiteljskih razprav tudi ni mogel po svoji obljudi vsega storiti in spolniti, kakor je v prvem času mislil in si osnoval tvarino. Ako bi „Tovarš“ izhajal celó vsaki teden, bi mu gotovo nikoli ne manjkalo gradiva, kajti dela na domačem šolskem polju kaže se nam toliko več, kolikor pridnejše ga obdelujemo. Kakor serčno rad iz svojega živega prepričanja bi pa „Tovarš“ to storil, vendar še sedaj tega ne more — in tudi tako dolgo ne bode mogel, dokler ne bode imel saj 200 naročnikov več, kakor jih ima sedaj. Vsak dosedANJI zvest naročnik naj zraven sebe pridobi naj manj še tri take naročnike, in „Tovarš“ bode izhajal vsaki teden in si bode dobre spise pridobival tudi s primerno nagrado.

Izhajal bode tedaj „Tovarš“ do svojih boljših časov tako kakor sedaj dvakrat na mesec, vendar v nekoliko večji obliki. Obdeloval bode posebno nova šolska vprašanja, in bode zraven tega prinašal še mnogo drugega koristnega blaga za djanjske šolske potrebe in sploh za šolsko in domače slovstvo. Podpiral bode naš list kakor že od prvega časa do sedaj naš zvesti sodelavec, učeni g. prof. Jožef Marn, ki prihodnje leto

kazati hoče o njem, kaj nam je bil in nam je še vedno v slovenskem slovstvu Metelko. Podučeval je slovenske učence sploh in ljudske učitelje posebej, ter vstanovil za nje do-brotne zaloge; zvesti smo si torej, da s popisom njegovega književnega djanja vstrežemo učencem in učiteljem. Tudi naš stari tovarš in spretni pisatelj g. Jos. Levičnik bode nadaljeval svoje mične in podučljive gospodarske spise.

„Tovarš“ bode veljal za celo leto 2 gold. 50 kr., za pol leta pa 1 gold. 30 kr.

Naj bi o novem letu 1871. ne bilo nikjer slovenskega učitelja in šolskega prijatelja, ki bi ne imel svojega Tovarša in nikjer spretnega šolskega peresa, ki bi ga djanjsko ne podpiral.

Bratje! boljše čase stvarimo si naj pred s pravim značajem in s slogom!

Vredništvo.

Šolsko in ljudsko izobraženje.

(Konec.)

Pomnožimo tedaj šolske nauke, mladost premalo zná, premalo vé, tedaj naj se več reči nauči! — naj se uči zemljepisja, naravoslovja, telovadbe, kmetovanja. Ali bo mar s tem pomagano, ako vse drugo: šolsko obiskovanje, učilni pripomočki, učiteljske službe, izobraževanje učiteljev i. dr. ostane pri starem. Več bi škodilo, kakor koristilo. Od nikoga se ne more več tirjati, kakor storiti more, in kjer se ni sejalo, tam se ne more žeti.

Veliko in zeló imenitno vprašanje, kako se more šola zboljšati, da pripravi otroke za rastočo in razširjajočo omiko. S tem vprašanjem se ukvarjajo vsi, katerim je v resnici mar blagor ljudstva, dežele in narodov, kateri se trudijo za prihodnji rod in njegovo blagostanje. Preden pa to vpravičeno šolsko vprašanje rešimo, prašajmo se pa naj prej, ali more ljudska šola to storiti?

Na to odgovarjamo da, in tudi ne. Ljudska šola tega nikakor ne more storiti, dokler se od nje same pričakuje izpolnitev te velike naloge, dokler se sama trudi izobraževati in pripravljati za praktično življenje. Šola te naloge ne bode mogla spolnovati, dokler se ne skerbí bolje za nadaljevalno izobraženje mladine, ktera je šoli odrasla.

A šola bo spolnovala svojo nalogo, kakor hitro te zapreke padejo. Dobra šola bo v zvezi z boljšo domačo odgojo in z vravnanim nadaljujočim podukom mogla zadostovati vsem tirjatvam časa. A to more storiti le dobra šola, v kateri vlada živo podučevanje, pa ne goli mehanizem. Kakor pa je sedaj po večjem ljudska šola, ker se starši šembrano malo brigajo za šolo, soseske pa za vsako stvar raji kaj denarja privolijo, in se morajo otroci v šolo le siliti, taka šola ne bo ljudstva spremenila, pri naj boljši volji; učitelj le toliko doseže, da se nekteri brati in pisati navadijo, ker potem starši komaj čakajo, ter dneve in ure štejejo, kdaj da bo otrok šole oproščen. Taka šola ne bo ljudstva zboljšala.

Kako pa si mislimo novo dobro vravnano šolo?

V dobri šoli odpada razloček med podukom in odgojo, kakor ga tudi v življenji ni. Kedar se ukvarjamo z otroci, nimamo nikoli opraviti samo z njihovim spoznanjem, drugikrat pa samo z njihovim srcem, tudi ako hočemo otroka telesno izuriti, se tega tudi njegov duh kolikor toliko vdeležuje. Otročjega uma ne moremo buditi, da bi volje ne nagibali, v glavo mu tudi nič ne moremo vbiti ali vsiliti, da bi tudi ne vadili njegovega verskega čuvstva ali estetičnega okusa. Vselej imamo opraviti z vsem živim otrokom, z vsem njegovim dušnim in s telesnim živobitjem. Tedaj ne moremo nikoli odgojevati, da bi ne odgajali ali na dobro ali na zlo.

Da bi domača hiša le odgojevala, šola pa le podučevala, to je čisto kriva in napačna misel. Šola, ako hoče kaj koristiti, mora podučevati in odgajati. Vsa šola v vsi svoji napravi in vredbi z vso svojo delavnostjo vselej in o sleherni uri mora ozirati se na vsega otroka, na njegovo dušo in telo, na njegovo spoznanje, serce in voljo, ves otrok se mora žlahniti. Poglejmo mlado drevesce! Vertnar ga presadi in požlahni, in čaka, da odrase in donaša sad. Nihče ne bo od mladega drevesca že pričakoval obilo sadja, nihče mu ne bo vcepil debelih vej, da bi precej sadje rodilo, to pride pozneje samo po sebi. Tako je tudi pri otrocih. Njihov duh se razvija od stopinje do stopinje. Vsako pride o svojem času, toda skerbno se mora rediti, ali saj ne opovirati ali motiti; toda komaj že mladi duh berst poganja, že hočemo sad viditi, kateri naj bi se potem v življenji rabil. Brezpamet, to se ne dá prisiliti!

Ko bi bil človeški duh kakor skrinja, ki se dá z blagom nabasati, naj bi že bilo. Otročji duh pa, kakor živi in biva, čuti, misli in hoteva, je živo organsko bitje, ki se razvija po določenih postavah, od stopinje do stopinje, kakor mu je stvarnik odločil. Kakor telo še le v letih in le, ako je dobro oskerbljeno, pride k moči, tako tudi duh. In kakor telo odstrani vsako teršico, ktera se je zasadila v meso in želodec ne prebavlja, kar ni zanj, tako tudi otročji duh dela po postavah, ktere mu je odmenil stvarnik, ter izbruhne, kar ne more prebaviti.

Tudi to, kar se naravi prilega, ne ohrani telo takošno, kakoršno je sprejelo, marveč se taisto spreminja v kri in meso, in to se zopet večkrat obnavlja. Tako se godi tudi v človeškem duhu. Vse, kar se človek nauči, dasiravno se vjema z naravo, ne ohranjuje se samo v duhu, marveč se predela in duh se s tem oživlja in okrepcá.

Obernimo to na našega šolskega dečka! Kaj pomaga našemu Mihcu, ako se je učil tisočerihi reči, ktere se njegovi naravi ne prilegajo? Kaj pomaga, ako bere reči, ktere otročji um ne razume, ako dela opravilne spise, kteri se mu ravno tako podajo, kakor očetova suknja ali klobuk, ako dela gospodarske spise, pa po šoli iz blata hišice dela, kaj mu pomaga, ako imenuje gorovje in mesta po Aziji in Avstraliji, ker od vsega tega nima pojma? Otročji duh se preobloži s tako tvarino in ker je ne more prebaviti, odpahne jo čisto do dobrega. Čemu je bil tedaj ves trud učencev in učiteljev? Sedaj naj bi pa sam nadaljeval. Pa kaj dela? bukve verže v kot, da jih nikdar več ne vidi. Ko bi le ne bilo vse opravljeno s tem, da pozabi, kar se je naučil! Dostikrat ravno iz tega vzroka nastane gnjus do vsakega daljnega izobraževanja.

Tedaj ni vse s tem opravljeno, da se otrok nauči le nekoliko reči; veliko imenitnejše in važnejše je to, da se pri otrocih duh in telo naravno in v soglasji razvija.

Namesto, da bi se vprašalo, kaj morajo vse otroci znati in vediti, naj bi se raji vprašalo, kaj bo enkrat iz otroka. Šola naj nikar samo ne podučuje, ampak naj tudi izobražuje.

Stvar je važna in vredna, da se premisli.

Okrožnica c. k. deželnega šolskega svetovalstva do c. k. okrajnih poglavarjev na Kranjskem.

Štev. 316/d. š. sv.

C. k. deželno šolsko svetovalstvo dostavlja k vladinemu ukazu 28. avg. t. l., št. 6710 o izverševanju naznanjenega ukaza gospoda ministra za bogočastje in nauk 20. avg. t. l., št. 7648, t. j. „šolskega in učnega reda za splošne ljudske šole“ za Kranjsko, še to-le določuje:

1. Posebno važno pred vsem je, da se ima natančni pregled vseh za šolo vgodnih otrok ali tistih, ki imajo dolžnost, v šolo hoditi. V ta namen naj krajno šolsko svetovalstvo o jesenskih šolskih praznikih popiše vse za šolo vgodne otroke svojega šolskega okraja brez razločka starosti, vere in domovinske pravice in sicer po vso-
lanih občinah od hiše do hiše, in naj potem to zapiše v šolski zapisnik (Schulmatrik), kakor kaže obrazec A. Perva stran tega zapisnika kaže obseg šolskega okraja. Druga in tretja stran ka-
žete, kako naj se za šolo vgodni otroci od vasí do vasí po hišnih številkah po versti zapisujejo. V prostor: „opomin“ naj se še posebej zaznamova:

- a) vzrok, zakaj je kak za šolo vgodni otrok oproščen, da ne hodi v splošno ljudsko šolo, in sicer: Ni po duhu ali po telesu še dovolj zrel, ali dobiva poduk domá ali v kaki privatni ali v višji šoli;
- b) če kak otrok pride v šolo iz kakega drugega šolskega okraja;
- c) če kak otrok gré v drug šolski okraj, ali če umerje, ali če se izpusti iz šole;
- d) občina, ktere je kak za šolo vgodni otrok, če v občini, kjer prebiva, nima domovinske pravice.

Temu šolskemu zapisniku naj se na koncu pridene več listov za skupni pregled za šolo vgodnih in šolskih otrok v vsakem šolskem letu, kar naj se sestavi tako, kakor kaže 4. stran obrazca A.

Iz tega šolskega zapisnika naj krajno šolsko svetovalstvo v ravno takem obrazcu osem dni pred začetkom šolskega leta šolskemu ravnatelju dá zapisnik tistih otrok, kateri imajo to šolsko leto dolžnost v to šolo hoditi.

Ako bi kdo kakega otroka pri popisovanju zatajil ali o njem napak povedal, nalaga naj se mu kazen v denarjih od 1 — 20 gl. ali če ne more plačati, pa z zaporom od 1 — 4 dni.

2. Imena vseh otrok, ki imajo dolžnost v šolo hoditi, naj učitelj zapiše v zapisnik (katalog), kakor kaže obrazec **B**, in sicer tako, da so tu razredi in oddelki od spod na vzgor in sicer v vsakem oddelku naj pred dečki v abecednem redu, potem pa dekliči. Za vsakega šolskega otroka odločijo se štirji prostori, v ktere naj se zapisuje, kako se učenci vedéjo, kako se učé in kako hodijo v šolo tako, kakor se zapisuje v šolska naznanila, ktera se štirikrat med šolskim letom naznanjajo staršem ali njihovim namestnikom.

3. Šolske gosposke morajo posebno skrbeti in čuti nad tem, kako otroci v šolo hodijo. §. 6. ukazuje, da naj učitelj vse šolske zamude od dné do dné zaznamova v razrednici (Klassenbuch). Razrednica naj se sestavi po obrazecu **C**, ter naj se otroci zapisujejo v ravno tem redu, kakor v zapisniku.

4. Izpisek vseh šolskih zamud mora vsaki učitelj po obrazcu **D** vsakih 14 dni sestaviti in po šolskem ravnatelju izročiti krajnemu šolskemu svetovalstvu, ktero mora precej preiskovati vzroke neopravičenih šolskih zamud in potem storiti vse, kar postava ukazuje o zadevi zanikernih staršev ali njihovih namestnikov.

5. O izveršbi §. 9. deželno šolsko svetovalstvo določi za šolske praznike med letom zraven nedelj in zapovedanih praznikov in četrtega te-le čase: O božiču od 24. dec. do 1. jan.; dva zadnja pustna dneva; o veliki noči od velike srede do velikonočnega torka; o binkošti od sabote do binkoštnega torka; pri šolah na deželi o velikih semenjih.

6. Obrazce za izpustnice in odhodnice (Entlassungs- u. Abgangszeugnisse §§. 14. in 15.), kakor tudi za knjigo o izpustu (Entlassungsbuch §. 18.) kažejo priloge **E**, **F** in **G**.

7. Zastran nauka v jeziku se z ozirom na zadnji stavek §. 51. izreče, da je učni jezik v ljudski šoli, razun v šolah na Kočevskem in na Fužinah na Gorenskem (Weissenfels) slovenski jezik. Ako bi se v kaki šoli zraven tega jezika učil tudi nemški jezik kot drugi deželni jezik, naj se ravna po pravilu, da naj se z nemščino začénja le po tem, kedar učenci že dobro znajo brati in pisati v maternem jeziku.

Naméra poduka v nemškem jeziku je razna, in sicer ta, če se mladina pripravlja za srednje šole, ali pa če se ga učí za djanske potrebe. Pervo se doseže s tem, da se v štirirazrednih ljudskih šolah učí kot zapovedani nauk, drugo pa s tem, da se toliko, kakor kažejo potrebe in želje šolskih občin, učí kot prost nauk.

8. Zgledne učne načerte, kakor so zaznamovani v §. 63. bode deželno šolsko svetovalstvo po boljšem pozvedovanji in posvetovanji

pozneje naznanilo. Za šolsko leto 1870/71. naj ravnatelj vsake šole po določbi v §§. 51. do 60. zaznamovanih učnih namér sam sestavi učni načert in naj ga z načertom v učnih urah predloži okrajnemu šolskemu svetovalstvu, da ga odobri.

9. Prilogi **H** in **J** ste obrazca za šolska spričala (Frequentationszeugnisse) in za šolska naznanila (§. 66.). Kar se tiče zadnjih, priporoča se, da naj se za vsakega učenca vse leto le en list rabi, ker s tem se manjša učiteljevo delo, pa tudi se bolje razvidi, kako učenec vsakega četert leta napreduje ali zaostaja.

10. Ker učni in učilni pomočki skoro naj več pripomorejo, da se spešno podučuje, naj krajno šolsko svetovalstvo posebno skerbí in dela za to, da vsaka šola dobiva, kolikor je le mogoče, vse v §. 71. zaznamovane učne pomočke, in da imajo otroci v rokah vsa potrebna učilna sredstva. V ta namen more izdajati se tudi kazenski šolski denar.

Prilaga se tù primerno število iztisov omenjenega šolskega in učnega reda z zadevnimi obrazci*) vred z namenom, da naj se vse to razdeli med ljudske šole ondašnjega okraja; ob enem naroča se okrajnemu poglavarju, da naj se vse hitro vravná, da se izvršuje omenjeni šolski in učni red. Opomni se še, da bodeta skušnja in napredek ljudskega šolstva kazala, kaj in kako bi se pri tem redu kaj premenilo, o kateri reči bode, kakor se je omenjalo že v ukazu 28. avg. t. l., št. 6710, okrajno šolsko svetovalstvo o svojem času vse potrebno tù sim nasvetovalo.

V Ljubljani, 8. oktobra 1870.

Na mestu c. k. deželnega pervosednika:

L. Metternich s. r.

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja. ^{††})

Spisuje Josip Levičnik.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

Daljno dóbro, ki ga dobivamo od živinoreje, so njeni lasje, v naših krajih práv za prav volna. Tudi obširnejši reji ovac je g. dr. Wilhelm govoril gorko besedo. Da so ovce raznih plemen in razne volne, je sploh znano. Ovce gačaste

*) Vsi ti obrazce (Formulare) dobivajo se novo natisnjeni v slovenskem in nemškem jeziku pri J. R. Milicu. Glej današnji „Kazavec“! Vredn.

**) V zadnji sestavek se je bila vrinila zopet zelo motljiva pomota. Na 367. strani naj se bere v 6. verstici od spod gori namest $\frac{1}{3}$ sena: $\frac{3}{3}$, ker se kerma za pitavno živino meri na $\frac{5}{3} = 1\frac{2}{3}$; $\frac{1}{3}$ sena bi bilo pač premalo. Pis.

volne (Zackelwolle) se strižejo le enkrat, une s česano volno pa dvakrat. Ovce se morajo pred striženjem omiti. Ktere imajo bolj debelo in dolgo volno, se pustijo le po kakem potoku večkrat simtertje plavati; ovce z bolj zlahtno volno pa morajo biti bolj natančno omite, zlasti če so zelo onečejene, se umivajo v čebreh v gorki (20 — do 24°) vodi. Namen omivanja je odstranjenje nesnage in tudi maščobe, ki je v volni. Čez kakih 5 — 6 dni po umivanju ovce strižejo. (Umivanje ovcam vender ne hasne dobro, ker vsled tega skúmrajo, nekatere celó do 5 funtov; torej po Španskem in Francoskem v poslednjem času volno še le po striženju perejo.) Strižejo naj se ovce do polti, t. j. čisto popolnoma. To delo se prične na trebuhu, in gre proti herbtu najpred po eni, in potem po drugi strani. Z živalim naj se pri tem poslu lepo ravna in naj se pazi, da se kaj ne ranijo. Gledati je torej dobro na kožne gubé. Po striženju se volna razloči, boljša skup in slabejša skup. Ker tuja volna našo domačo zelo spodrinjuje, je g. dr. Wilhelm priporočal za naše gorjanske kraje dvoje: rediti si namreč čverste, čokate ovce, ki imajo dobro volno, in take, ki se rade spitajo.

Dalje se je govorilo o spodreji mlade živine. To početje je zopet dvojno, namreč odreja za domačo potrebo, in za kupčijo. Mnogo živinorejcev jelo se je zadnja leta zelo pečati s kupčijo z mlado živino, vender pa je priporočal g. docent ozirati se na krajne okoliščine, ter vnovič povdarjal, da naj živinorejec tudi tu dobro rajta, mu li prodája stare ali mlade živine več nese. Tudi pri delalni (vprežni) živini naj kmet dobro šteje, mu li verže bolje rabiti v to konje, vole, ali krave. Za hitrejša dela in daljno vožnjo so konji bolji; za oranje in krajše vožnje pa voli. Sploh storijo konji več ko voli, zlasti kjer se s prvimi skozi vse leto more delati; ali nasprotno se konji težje prodajo in zgubijo z leti tudi svojo vrednost, med tem, ko se voli, če ni drugače, vsaki čas lahko spitajo in prodajo. Za male kmetijce so se krave tudi na tem mestu vnovič prav zelo priporočevale.

Kot v sklep gospodarstvenega poduka govorilo se je poslednjič še nekoliko o splošnih pravilih kmetijstva. Naj povem še o tem kaj malega! Namen kmetijstva je, kakor se to že samo po sebi ume, ta, da nam zemlja, kolikor je moč, dá dober prihodek. Pravi prihodek pri gospodarstvu pa je to, kar čez vse stroške čistega dobička ostaja, in ravno čisti dobiček

konec leta more gospodarju pokazati, kake obresti mu nese istina ali kapital, ki ga ima v zemlji, t. j. v svojem posestvu. Perva potreba tedaj nam je posestvo s pripravnimi poslopji. Posestvo moremo obdelovati kot lastniki, ali najemniki, ali pa tudi le kot oskerbniki. Posestva v najem dajati je za marsikoga dobro, ker mnogokrat brez vsega truda dobiva lepe obresti; — samo s tem se dá za čas najemnine tudi lastnina v ptuje, mnogokrat slabe roke, torej je pri taci okoliščinah vselej dobro pogledati, kakega moža ima lastnik kot najemnika pred seboj. Nasprotno pa je tudi za marljive in umne najemnike to dobro, ker z malim kapitalom zamorejo mnogokrat velika posestva obdelovati in si lepi prihodek prigrisposodariti.

Kdor si hoče kupiti novo posestvo, naj dobro gleda, da ne kupi mačka v žaklju. Velikost, njive, travniki, gojzdi, pašniki, lastnosti zemlje, lega, podnebje — vse to naj se vselej in povsod dobro pretehta. Krajna lega ima tudi oziroma prodaje pridelkov svojo dobro in slabo stran, namreč, če se ti v bližavi ali le bolj dalječ lahko spečajo in v denar spravijo. Dalje je ozir imeti, je li posestvo arondirano, t. j. če je zemljišče vse skupaj, ali pa je razkrojeno na mnogo dalječ vsak sebi ležečih oddelkov, kar gledé obdelovanja, nadzorstva itd. prizadene mnogo težav. Priporočevalo se je na tem mestu torej tudi arondiranje zemljišč, kar je, se vé lahko rečeno, ali kaj, ker mnogokrat še na eni sami njivi ni povsod zemlja enako dobra. Ozira naj se pri kupovanju kmetij tudi na to, da je zemljišče blizu dóma; naj bolje je, ako stoji dom ravno v sredi, ker je privožnja in odvožnja na vse strani enaka in lahka. Dalje naj se gleda pri kupovanju posestev tudi na stan poslopij, dalje, kako je z vodo, z gnojno jamo, s poti; — ozira naj se tudi na delavske okoliščine, so li ljudje v okolici marljivi, vajeni dobre hrane, visocih doin i. t. d.

Nadalje se je govorilo nekoliko tudi o kapitalu, ki je mnogoteren. Razdeljuje se v nepremakljivega, ki je zemlja in poslopja; v premakljivega, kamor se prišteva: živina, orodja, mašine i. d.; — in v spremenljivega (Umlaufskapital), kamor prištevamo: kermo, gnoj, žito; tudi živež in denar, ki ga je proti potrebno, le-sim spadata. Da se premakljivega in spremenljivega kapitala more pri vsakem gospodarstvu po okoliščinah dovolj imeti, se razume samo po sebi, ker brez tega gre vse rakovo pot. Ravno tù pa se jih mnogo pri kupovanju ali

v najem jemanju zemljišč zeló goljufa, ker se na spremenljivi kapital premali ozira. Bolje je, manje posestvo imeti, pa tega bolje gleštati, kot velikega, pa na vse strani zanemarjenega. Opomnilo se je tudi, da, kdor posestvo z lastno družino obdeljuje, pa plačilo za domače moči zraven ne prišteva, ne računi prav, ampak krivo; kajti tudi za dela domače družine more dajati posestvo primerne obresti.

Prideljujejo naj se na zemljiščih taki sadeži, ki se lahko prodajo in katerem je obnebje vgódno itd. Kjer je svet n. pr. za pridelovanje klaje sposoben, naj se gojijo kermne rastline, ter s tem sklepa živinoreja, kar je zlasti goratim krajim priporočevati in od česar kmet dandanašnje skor naj več dobička vzame. Opazujejo naj se posebno dobro tudi lastnosti zemlje, s čimur naj se potem vjema vsakoletna spremenitev njiv za razna žita in druge pridelke. Kar zadeva prvo, se je priporočevalo, naj se na tako imenovano lahko zemljo seje: ajda, rež, detelja ali naj se sadi krompir; na boljši zemlji se sponesejo skoro vse poljske rastline dobro; na apneni zemlji rodijo dobro ječmen, oves, rež, esparzeta, sočive, lan in ogeršica. Na novovravnanih zemljah se dobro sponesó krompir, oves, proso; milo podnebje pa služi rado oziminam, tursíci in tobaku. Za vsako letno spremenitev njiv za razne pridelke se je svetovalo mnogo načinov. So li vsi dobri, ne vem. Tako imenovano tripoljno gospodarstvo je po besedah g. dr. Wilhelma že na stoletja v navadi. Po le-ti se seje 1. leto ozimina, 2. leto jaro žito, in 3. leto zemlja počiva. Gosp. docent vendar tega ni odobreal, ampak bolje nasvetoval sejati: 1. l. ozimino, 2. l. jaro žito z deteljo, in 3. l. polovico detelje in polovico kuhe. Navedilo se je tudi še drugačno spremenjevanje njiv za pridelke, ter zlasti povdarjalo se, naj se žito ne seje in tudi drugi sadeži ne sadijo dvakrat zapored eno za drugim. Sploh naj se pazi, da se odkáže vsakemu pridelku sposobna zemlja, ob enem pa naj se tudi na to ozira, da imajo posli skozi celo leto po mogočnosti enako razmerjeno delo. Ni pa le priporočal g. dr. Wilhelm, naj kmetijski gospodarji vse na tanko opazujejo, kako se jim sponašajo vsa njihova delovanja in skušnje, ampak živo je pokladal nam učiteljem na serce, naj pri vsaki priliki gospodarjem prigovarjamo, da si napravijo dnevnik, v ktere naj vpisujejo vsako skušnjo, izid vsake letine in sploh vse natančno, kako se jim je to in uno, tù in tam sponeslo;

kajti take „domače kronike“ čez leta in leta gospodarju povedó, kdaj in pod katerim okoliščinami se mu je to ali uno dobro ali slabo izveršilo. S priporočilom naprave domačih gospodarstvenih krónik — res zlatá vredno priporočilo — se je g. dr. Wilhelm od nas poslovil, in po pravici povem, da se mi je bil blagi gospod skozi sedem tednov našega podučevanja tako zeló prikupil, da mi je bila ločitev od njega resnično težka, ter da nosim in nosil bodem vedno hvaležen spomin na njega v mojem sercu.

* * *

S tem se tudi jaz o sklepu leta poslovljam od ljubih slovenskih bratov součiteljev na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem in v Primorju, ter jih zagotavljam, da mi je serčna radost, ako sem s svojimi sestavki komu kaj vstregel, čeravno so oni spise ložeje prebirali, kakor sem jih jaz po predavanju g. dr. Wilhelma brez stenografije po vsi mogočnosti urno pisati hitil, in sem jih skozi tekoče leto okrajšane po „Tovaršu“ priobčeval. Gradiiva za pisarijo imam pač še obilno, ali bom pa mogel to pri obilnih šolskih in privatnih opravilih tudi storiti, ne vé. Ako Bog dá ljubo zdravje in čas, z veseljem rad. K sklepu vošim vsem blagim sobratom učiteljem in vsem našim verlim rodoljubom zdravo, srečno, veselo in blagoslova polno novo leto 1871. Božja pomoč!

Ogled po šolskem svetu.

Iz Černomlja. Naše krajno šolsko svetovalstvo je imelo pretečeni mesec tri seje. V prvi seji se je pogovarjalo o četrtem učitelju, ker imamo štiri razrede in smo le trije učitelji. Svetovalci so rekli, da četrtega učitelja še ni treba; se bode videlo, kako bo šola po novih postavah in ukazih napredovala, potem se bo še le zanj skerbalo, plačevati ga bo moral pa prvi učitelj, zato ima tako veliko plačo. Toda poslušajte! — prvi učitelj ima tako plačo, da še sam prosi denarne podpore. To se vendar pravi prazno slamo mlatiti. V drugi seji je bilo na dnevnem redu zopet četrty učitelj, kateri otroci se letos šole oprostijo in šolski denar. Svetovalci priterdijo, da je četrty učitelj potreben, toda ne privolijo, da bi ga plačevale občine, za njegovo plačo naj se skerbí, kjer in kakor hoče. Dokler pa četrtega učitelja ne bo, naj se pa otroci po razredih razdelé in sicer tako, da grejo eni iz prvega v drugega, eni iz drugega v tretjega in iz tretjega v četrtega; to pa zato, da bi ne bila prva dva razreda tako napolnjena, kajti v prvem jih sedí 192 in v drugem 148. S tem

bi ne bilo veliko bolje. Ostali bi še zmirom štirji razredi in le trije učitelji, verh tega bi bila pa še v vsakem razredu, razun prvega, po dva razdelka, kar bi bilo še težje podučevati. Krajni svēt tedaj dovoli, da sme drugi še enega učitelja plačevati in nasvetuje, kako naj se težje podučuje. — Oproščenje otrok od šole je pa čisto zoperpostavno, kajti oprostili so se komaj enajst let stari otroci, postava pa veli, da bi do štirinajstega leta v šolo hodili. Dekleta pa smejo izostati, kedar opravijo sv. obhajilo. Predsednik morda ne pozná šolskih ukazov, ali pa ne vé svojih pravic, pa sej je on sam v začetku šolskega leta oznanil, da smejo šolo zapustiti vsi tisti otroci, ki so četerti razred doversili, naj bodo stari, kolikor hočejo; torej jih imamo v 4. razredu le 25. — Konečno se je določilo, da bodo šolnino ali učnino plačevali le tuji otroci in sicer po 2½ gl. na leto. Ta denar pride v šolsko blagajnico. Zakaj bi li tega denarja učitelji ne dobivali?

Ta dan so bili poklicani tudi tisti starši, ki svojih otrok v šolo nočejo pošiljati. Eden pravi: „Čemu je šola, jaz nisem nikoli v šolo hodil, pa vendar živim!“ Tudi svojega sinka je naučil, da je zarobljeno govoril.

V tretji seji je bila na versti nedeljska šola. Učitelji nočejo nedeljske šole imeti in se upirajo na §. 21. ljudske šolske postave (Volks-Schulgesetz). Tam pravi: „Die Sonntagsschule ist einzustellen“. Krajni šolski svēt je rekel, da bi bila tukaj nedeljska šola potrebna. Se vé, da je potrebna, ker se otroci z enajstim letom iz šole izpuščajo, naj se pa postavno do štirinajstega leta v šolo silijo, je pa ne bode treba.

Iz Poloma. (Šolski dobrotnik, nove orgle, nova šolska poslopja.) Gospod Bl. Hrovat, vodja učiteljske izobraževalnice v Ljubljani, poslal mi je 6 iztisov naj novejših stenskih tabel, (Wandfibeln.). Ker mi je pa gosp. vodja te table poslal z namenom, da naj je razdelim ljudskim šolam po Kočevskem, naj si oni gg. učitelji na Kočevskem, ki bi te lepe table radi za svojo šolo dobili, ustmeno ali pa pismeno oglasijo pri podpisnem, in vstreglo se bo njihovem željam po pregovoru: „Kdor pred pride, pred melje!“ Častitemu gosp. Hrovatu pa se tu javno zahvaljujemo za zdatni šolski pripomoček. Bog plati!

Ljubi „Tovars!“ Ravno bode 10 let, kar si se prvič napotil s torbo polno koristnih in podučnih nauk iz bele Ljubljane, ter si šel v naj boljših mislih in v sladki nadi pozdravljat svoje tovarše — učitelje po deželi. Deset let se že trudiš na blagor šoli in domu na pedagoičnem polji. „Tempora mutantur“, veli latinski rek, in res, veliko se je spremenilo tudi pri šolstvu v naj novejšem času; — ljudska šola se je vsa prestrojila. Ali se ne bodeš tudi ti prerodil, dragi „Tovars!“ Moja misel je, in mislim, da je tudi večina ljudskih učiteljev te misli, da bi nas ti, „Tovars!“ v prihodnjem letu naj manj trikrat v mesecu obiskoval; a že čujem „Tov.“ vrednika govoriti: „Nevarno se nam zdi, da bi povikšali „Tovarshevo ceno i. t. d. Ali dragi mi prijatelj Andrej! zagotavljam vam, da je prazen ta vaš strah,

kajti mi učitelji preveč ljubimo svojega „Tovarša“; torej če povikšate „Tovaršu“ ceno (kar se tudi mora zgoditi, če bo vslišana moja serčna želja), ni se vam o tem nikakoršne nevarnosti bati zastran „Tovarša“!

V imenu napredka te torej pozivljam, „Učiteljski Tovarš“, da v prihodnje gotovo trikrat v mesecu hodiš k nam k svojim praviim tovaršem! vendar pa razsodba spodobi se vam, marljivi g. vrednik, nam le prošnja! *)

Če torej za boljše spoznate, da s „Tovaršem“ prihodnje leto še pri starem ostane, naj se zgodi volja vaša!

Sedaj pa še to: Videl sem nove orgle v Robu. Kar sem mogel po svoji slabi moči spoznati, moram poterditi, da orgle na Robu so prav dobre, tako po posamesnih spremenih, ki jih je 12, kot tudi vsi spremeni skupaj. Ker cerkev v Robu ni ravno velika, se nekako veličastno glasijo te nove orgle, ter značijo, da jih je pravi mojster delal. To delo zopet kaže, da je g. Dev mojster, ki umeje dobro svoje delo. — Tudi novo šolsko poslopje imajo v Robu.

V Ribnici so postavili lepo poslopje za štirirazredno šolo, ki se bode kmali osnovala.

V Vélikih Laščah imajo krasno novo šolo, ki so jo ravno letos dodelali.

V Strugah začno spomlad novo šolo zidati. Glej, ljubi „Tov.“, polno torbo šolskih novic za tebe in tvoje bralce!

Konečno naj le še to pristavim; da ko se postavljajo nova šolska poslopja, naj bi se tudi na materialno stran učiteljstva ne pozabilo, ker gg. učitelji močno tožijo, da se jim nič kaj dobro v tej zadevi ne godi. Da bi nam Bog kmali tudi v tej zadevi pomagal!

Ivan Zarnik.

Iz Selc na Gorenskem. Dovolj mi, „Tovarš“, da ti zopet iz naše doline kaj pišem! Nimam sicer ti kaj posebno imenitnega naznaniti, kajti znamenitosti so v naši dolini jako redka prikazen. Vedi, dragi „Tovarš“, da je tudi nam učiteljem po deželi prišel čas, ki nas kliče na novo delo. Odperla so se šolska vrata in šolske izbe polne ukaželjne mladine. Pričela se je namreč šola tukaj pri nas 3. nov.; toda reči smem, prav žalostno, kajti dveh navadnih reči pogrešal sem letos pri začetku šole. Pervo, kar sem pogrešal, bilo je to, da se šolsko leto ni začelo s sv. mašo, kajti, akoravno pregovor pravi: „Z Bogam začni vsako delo, da bo dober vspeh imelo“, smo mi letos to popolnoma prezerli. Pa ne, da bi kdo mislil, da imamo tukaj tako šoli nasprotno duhovščino, ampak vzrok je ta, ker se je duhovščini šolska oblast vzela, torej se nočejo dalje pečati s šolo, kakor toliko, da učé kersčanski nauk.

Drugo, kar sem pogrešal, bilo je to, da mi ni bil začetek šole od nobene strani naznanjen in napovedan, ampak sam od sebe moral

*) Hvala za poklon! Prevdarite današnji „Tovaršev“ oklic na prvi strani!

sem to odločiti. Druga leta so začetek šolskega leta naznanili vselej šolski prednik (g. fajmošter) in lansko leto pa c. k. okrajno glavarstvo; letos pa nič.

Tudi ti naznanim, dragi „Tovars“, da je tukajšnji srenjski zastop dobil od c. kr. okrajnega šolskega sveta povelje, da more nemudoma voliti v krajni šolski svet 3 občinske zastopnike, kateri se morejo v 8 dneh šolskemu predstojništvu naznaniti. Hvala Bogu! Prišel je vendar enkrat željeni čas, da bodo še drugi zraven učitelja nosili težko šolsko breme, ktero je skoraj dve leti le učiteljem na rami ležalo in jih žulilo. Koliko pa bo učiteljem polajšanega, bo pa prihodnost pokazala.

Prinesel si nam, „Tovars“, unikat veselo novico, da se je v V. seji deželnega šolskega svetovalstva ustanovil proračun normalnega šolskega zaklada za leto 1871., kateri je med svoje druge izdatke prevzel tudi 350 gold. za namene gospodarskega nauka v ljudskih šolah in 1000 gold. v podporo učiteljem. Slava! Zopet bo nekoliko učiteljev srečnih. Toda želeti je, da bi slavno dež. šolsko svetovalstvo blagovolilo ozirati se tudi na tiste učitelje, kateri še dosedaj (razun svoje pičle, terdo zaslužene plače) nikdar beliča od kake strani niso dobili, akoravno zná biti med njimi marsikteri, kateri bi v svojem poklicu še marljivši bil od onih, ki že ves svet vé o njih prizadevnosti, in kateri so tam, kjer se kaj dobí, vedno na versti. Marsikteri učitelj je v svojem poklicu jako marljiv, toda na tihem koplje in obdeljuje pusto šolsko ledino, ker ni slavohlepež in ne hrepení po posvetni slavi; ali, akoravno na tihem dela in se trudi, so njegova dela vendar očitna.

Upam, da bo slavno deželno šolsko svetovalstvo v tej zadevi vedno pravično in ne enostransko ravnalo. Vedeti mora, da potrebni smo vsi, in da se nihče ne bode branil, ako mu kaj dojde.

Toliko sedaj, prihodnjí kaj drugega, ako je drago. *) Z Bogom!

Marko Kovšca.

Iz Ljubljane. „Tovars“ si šteje v zaslugo, da je „Jezičnika, ali pomenkov o slovenskem pisanji“, že osmi tečaj spravil na svetlo. Poslednji trije so sestavljeni po Miklosičevem staroslovenskem vélikem slovarju, ki nam kažejo, koliki zaklad se hrani v našem jeziku. Treba je, da si ga prilastimo. To pa se more le zgoditi, ako pridno prebiramo stare in nove slovstvene spominke. V ta namen bode dobro služil bolj olikanim, vzlasti učencem srednjih šol, tudi poslednjih treh let Jezičnik, ki se v nekaj malo zvezkih skupaj za 1 gold. dobiva pri g. M. Gerberju. Naj povemo pri tej priliki željo, da bi nam mikavno in tolaživno bilo izvediti časih, kako se godí novoslovenskemu vélikemu Wolfovemu slovarju, kojega živo živo potrebujemo Slovenci.

— 28. novembra je imel odbor vdovskega društva svojo 2. sejo. G. pervosednik poroča, da je kupil 3 obligacije po 100 gl. za 173 gl. 32 kr. in 2 po 100 gl. za 118 gl. 22 kr.

*) Prosimo!

Rešile so se nekatere osebne zadeve in blagajniku in tajniku je bilo naročeno, da naj stvar po knjigah in bukvicah vravnata. Tajnik pravi: Primeri se, da je včasih razlika med društvenimi knjigami in bukvicami, v katerih se družbenikom plačilo poterjuje, a pomota je le na videz, ker so nekteri udje s plačo po eno ali dve leti zaostali in kedar so plačali, se jim je plačani znesek najprej za zamujena leta štel. — Tajniku je bilo naročeno, da naj vse dolžnike, tudi take, ki so za več, kakor za 5 let na dolgu, opomni ali tirja. Obrok za plačevanje dolgov se je stavil družbenikom za polovico do novega leta, drugo polovico pa do konec aprila 1. 1871. Sklenilo se je tudi, da se sprejme v društvo g. Julij Pelhak, učitelj iz Zagorja, ker je ondotna šola dobila javne pravice.

— 8. t. m. je bila v čitalnični dvorani ganljiva slovesnost. Kakor že nekaj let, tako je tudi letos lepa množica ubogih učencev in učenk dobila v dar lepo obleko, ktero ji je napravila častita kat. družba.

Ob $\frac{1}{2}$ 11 prišli so ubožici v dvorano, v kateri je bila razpostavljena obleka in kamor se je sošlô mnogo prijateljev in podpornikov uboge šolske mladine. Prečast. g. dr. L. Vončina priserčno ogovori učence in učenke, jim kaže lepa darila, ki jim jih je prinesel sv. Miklavž, ter jih spodbuda, da bi bili hvaležni svojim dobrotnikom, katerim se tudi v njihovem imenu lepo zahvaljuje. Po razdelitvi pa g. dr. Jan. Bleiweis govori otrokom na serce, in jih prav primerno opominja, da naj bi ravno tako, kakor so sim prišli raztergani in umazani, pa so sedaj čedno oblečeni, tudi, ko bodo hodili v šolo, da bi bili od dné do dné bolj omikani, in naj bi se lepše obnašali in vbogali svoje učitelje, kateri so za starši njihovi naj večji dobrotniki. Poslednjič se tudi katoliški družbi zahvaljuje za blago in kersčansko skerb, ki jo je imelo za ubogo mladino. — Oblečenih je bilo od nog do glave 40 dečkov naj več iz mestnih štirirazrednih šol in 40 deklic iz nunske šole. Po verhu tega razdelilo se je med učence in učenke tudi ravno toliko belih štruc in precej jabelk. Uboga mladina šla je prav vesela domú, in gotovo nikoli ne bode pozabila tega dobrotljivega dneva, in bode pozneje bolj kot sedaj hvaležno spominjala se lepega darú, ki so ji ga napravile in naklonile miloserčne dobre roke.

— Pri občnem zboru „Slov. Matice“ 1. t. m. se je med drugim tudi sklenilo, da bode „Matica“ zraven mnogih lepih slovstvenih stvari tudi na svetlo dajala primerne šolske knjige. To je kaj lepa namera; želimo le, da bi se pri tem posebno tudi oziralo na ljudske šole.

— Na mnogo vprašanja povemo, da se pri J. Giontinitu dobivajo še vsi g. Gerbičevi napevi, med katerimi tudi tri lepe božične pesmi po 25 kr. in „Lira“ (zbirka mnogo cerkvenih pesem) za 2 gld.

— (Vabilo na naročbo novega časopisa za mladost.) Dolgo že čutimo živo potrebo, da bi izhajal za slovenske otroke poseben list, kakoršnega smo imeli v nekdanjem „Vedežu“, ki je prvi razširjal koristne nauke med našo slovensko mladino. Otroci, ki so brali nekdanjega „Vedeža“, so zdaj odrasli možje, katerih se mnogo odlikuje tudi na slovstvenem polji, a slovenski národ stoji zdaj med per-

vimi izobraženimi narodi v našem cesarstvu. Da bi tedaj slovenski otroci zopet imeli svoj časopis v poduk in zabavo, namenil sem se, o novem letu izdajati ilustriran časopis za našo slovensko mladino pod naslovom

„Vertec“,

ki bo donasal v prijetnej mnogoverstnosti: kratke povestice podučnega in zabavnega zadržaja, zgodovinske, prirodoslovne in natoroznanske spise, pravlice, basni, zastavice, rebuse, številne naloge, otročje igre, pesmi in kolikor bode mogoče tudi muzikalne priloge.

Ako pomislimo, da naši slovenski otroci radi beró, pa da ravno od naše mladine zavisí boljša in veselejša prihodnost naše domovine, radi bodo priznali vsi slovenski rodoljubi, da je zdravega in tečnega berila našej mladini neobhodno potreba, pa me bodo gmotno in duševno radi podpirali pri težavnem mojem podvzetju.

„Vertec“ bo izhajal za zdaj le po enkrat v mesecu in sicer 1. dné vsakega meseca na celj pólí z najmanj dvema ali tremi podobami. Ako se pa število naročnikov toliko namnoži, da bi bilo mogoče, list dvakrat izdajati v mesecu, rad bodem to storil pozneje.

Naročnina mu je za celo leto 2 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 20 kr. Po pošti za celo leto 2 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 30 kr.

Naročnina naj se blagovoli naprej pošiljati pod naslovom: *Ivan Tomšič*, učitelj na c. k. vadbici (kapuc. predmestje, štev. 52) v Ljubljani.

Naročevanje je najceneje po poštnih nakaznicah, ki veljajo le 5 kr. in se dobijo pri vsakej pošti.

Ivan Tomšič,
vrednik in izdajatelj.

„Tovars“ novi časopis „Vertec“ veselo pozdravlja in želi, da bi si ga naročili vsi prijatelji slovenske mladine, in da bi se tudi udomačil pri učencih v ljudskih in srednjih šolah. Bog daj srečo!

— (Število avstrijskih prebivalcev.) Po naj novejši štetvi avstrijskih prebivalcev se vidi, da se je v Avstriji zadnjih 12 let število prebivalcev pomnožilo do 3,679.060, t. j. 11.5 odstotkov. Pri štetvi l. 1857. je bilo v Avstriji 37,129.869 prebivalcev, potem, ko je odpadla Lombardija in Venecija, se je to število znižalo za 5.136.853, in ostalo je Avstriji le še 31,993.013 duš; leta 1869. pa se je tu našelo 35,672.073 duš.

— K okrajnemu učiteljskemu društvu v Černomlji so pristopili gg.: Matevž Juvan, posestnik in c. k. poštar na Vačah, Jožef Raktelj, učitelj v Ribnici, Anton Stepan, gostilničar v Gradacu, Anton Pavlin, zdravnik v Černomlji, Janez Lapajne, učitelj v Idriji, Venceslav Sturm, učitelj v Metliki.

Na znanje!

Učiteljsko društvo za Kranjsko ima sedaj društveno sobo v gostilnici „Pred mostom“, (blizu frančiškanske cerkve) pri tleh na desni strani. Tù so shranjeni društveni časopisi, ktere more brati vsak tukajšnji ali vnanji društvenik, posebno zvečer od 7. do 9. ure.

Odbor.

Premembe v učiteljskem stanu.

Na Kranjskem. G. Gašper Hrovat, podučitelj z Grada (v Bledu) gre za zač. učitelja v Krašnjo, in na njegovo mesto pride poterj. pripravnik g. Anton Zmerzlikar. G. Janez Trojar, nadučitelj v Gradu in Leopold Suhadobnik, učitelj v Šmartnem pod Šmarno goro, sta za terdno postavljena. — Okrajno šolsko svetovalstvo v Kočevji, je za podučiteljevo mesto v Kočevji, ker se je Jož. Bozja službi odpovedal, začasno postavilo podučitelja v Ribnici g. Janeza Dovarja, to službo pa začasno podelilo poterj. pripravniku g. Janezu Čopu.

Listnica. Mnogim, ki „Tov.“ k desetletnici voščijo srečo: Serčna hvala, da se „Tov.“ bratovsko spominjate, Bog vas usliši! Sicer pa „Tov.“ očitno spozná, da le zavoljo tega, ker so ga tako blago podpirali nekteri verli bratje tovarši, je živel do danes. Bog pomnoži število takih prijateljev ne le v bližnji „Tov.“ okolici, temuč tudi po oddaljenih krajih naše mile domovine!

Te Deum

za moški zbor, postavil **Franjo Stojec.** Op. 4.

~~~~~

Allegretto.

Te De - um lau - da - mus, te Do - mi - ne con fi -

p

te - mur, te, ae - ter - num Pa-trem te om-nis

Moderato.

ffrit. pp

ter-ra ve-ne-ra - tur. Ti - bi Che - ru - bim, et

f

ti - bi Se-ra-phim, in ces-sa-bi-li vo-cé pro - cla-

p p p

mant: Sanctus Sanctus Sanctus

A tempo da Capo.

ritard.

Do - mi - nus De - us Sa - ba - oth : Ple - ni sunt coe - li,

coe - li et ter - ra, ma - je - sta - tis, glo - ri - ae

tu - ae, in te, Do - mi - ne, spe - ra - vi: non con - fun - dar

ritard.

in ae - ter - num.

Današnjemu listu je pridjan Kazavec št. 5, 2 str., kazalo in zavitek.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.